

ОПОВІДАННЯ ІВАНА ФРАНКА “МИКИТИЧІВ ДУБ”: СПРОБА ПСИХОСЕМАНТИЧНОГО АНАЛІЗУ ОБРАЗІВ ГЕРОЇВ

Флорій БАЦЕВИЧ

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра загального мовознавства,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: florij@in.lviv.ua*

Сучасна психосемантика, досліджуючи індивідуальні простори значень, процеси категоризації, стереотипізації, формування і функціонування особистісних смислів у різних аспектах, оперує низкою методів, методик і прийомів, серед яких важливе місце посідає аналіз наративів. Саме в різноманітних соціальних дискурсах, колективних та індивідуальних наративах втілюються як неповторні, так і специфічні комунікативні смисли, що опосередковують і визначають сприйняття і категоризацію світу людиною. Із опертям на положення психосемантики й лінгвістики змінених станів свідомості, із урахуванням концепції Вадима Руднева, згідно з якою “хвора не людина, а текст, який вона продукує” (у широкому семіотичному значенні слова “текст”) у статті проаналізовано образи двох героїв оповідання Івана Франка “Микитичів дуб” – хлопчика Митра і його тітки Напуди. Твір був написаний у час особливої уваги І. Франка до співвідношення психічного й соціального в людині. Зображення дієгетичним наратором-підлітком зовнішнього вигляду, фізичної й комунікативної поведінки Митра засвідчує факт депресивного стану героя, зародження ознак аутизму й параної. Зовнішній вигляд і фізична поведінка Напуди дозволяють говорити про те, що вона серйозно уражена паранозєю. У силу різних життєвих обставин обидва герої представлені як помітно десоціалізовані й деперсоналізовані особистості. Дослідник наголошує також, що ще до появи праць класиків психоаналітичного напрямку і, звичайно, задовго до сучасних інструментальних методів досліджень змінених станів свідомості український письменник зумів художніми засобами тонко і глибоко “діагностувати” зміни й катастрофи в духовному світі численних персонажів своїх творів, тісно пов’язавши їх із соціальними чинниками, які часто зумовлювали такі психічні злами. Зосередившись в аналізованому оповіданні головно на зовнішніх проявах душевної хвороби героїв (власне зовнішність, фізична та комунікативна поведінка), письменник уникнув поверхового моралізаторства, залишивши читачеві можливість самому виявити, домислити ті соціальні чинники, які лежали в основі їх глибинних душевних і духовних зламів, занурюючи людину в “сірий морок” деперсоналізації, депресії, аутизму, роблячи з неї “пропашу силу”.

Ключові слова: психосемантика, психосемантичний аналіз, лінгвістика змінених станів свідомості, депресія, аутизм, паранозія.

Сучасна психосемантика, досліджуючи індивідуальні простори значень, процеси категоризації, стереотипізації, формування і функціонування особистісних смислів

у різних аспектах і напрямках (див., наприклад: [6; 7; 9; 10; 11; 13; 14; 15; 16] та ін.), оперує низкою методів, методик і прийомів, серед яких важливе місце посідає аналіз наративів (див., наприклад: [7]). Саме в різних соціальних дискурсах, колективних та індивідуальних наративах втілюються як неповторні, так і специфічні комунікативні смисли, що опосередковують і визначають сприйняття та категоризацію світу людиною. Серед дискурсів, які обслуговують сучасне суспільство, важливе місце посідають художньо-белетристичні тексти, в яких автори з різною мірою глибини відтворюють психокогнітивні суб'єктивно-семантичні внутрішні світи героїв цих текстів; світи, що обумовлюють найрізноманітніші вияви фізичної, ментальної, комунікативної та інших типів поведінки (в широкому сенсі слова) останніх (див., наприклад: [11, с. 5]).

Як переконливо доводить сучасний психолог і лінгвіст Вадим Руднев, у межах психосемантичного підходу до художнього тексту можливий не лише аналіз змістових просторів авторів і героїв цих текстів, але й реконструкція (з різною мірою глибини) їхніх станів свідомості (зокрема змінених), типів акцентуацій, навіть низки симптомів психічних захворювань (див., наприклад: [13; 14; 15; 16]), які впливають на формування смислових просторів людини, задаючи способи мислення про світ, самого себе та інших [7, с. 195]. Поділяючи широкий семіотичний підхід до людини і всього, що її оточує, визнаємо як провідну тезу В. Руднева: “Хвора не людина, хворий текст” [13; 15]. Спираючись на згадані положення, проаналізуємо оповідання Івана Франка “Микитичів дуб” (1880 року).

Як зазначав свого часу видатний дослідник творчості Івана Франка професор Іван Денисюк, український письменник завжди скеровував свою творчу увагу на конкретний текстовий факт, “але з широкою естетичною програмою, яка передбачала, поруч з соціологічними, постановку важливих психологічних проблем людинознавства” [2, с. 58], тим самим торуючи шлях соціопсихологічного пізнання дійсності (див. про це детальніше, наприклад: [1; 4; 5; 19]). Уже в самому кінці 70-х – початку 80-х років XIX століття І.Франко у своїх оповіданнях звертав особливу увагу на художньо-естетичне зображення складних, помітно психологічно акцентованих, часто “межових” характерів і психотипів людей із крайніми виявами змінених станів свідомості, часто плутаної та затемненої ендогенними та екзогенними чинниками. Як зазначав свого часу Володимир Панченко, Іван Франко особливу увагу зосередив на глибокому проникненні в “психологічну екзотику” героїв своїх творів [8, с. 32]. Серед таких героїв малої прози І. Франка 80-х років XX століття з помітним виявом “психологічної екзотики” варто передусім згадати хлопчика Митра і його тітку Напуду зі згаданого оповідання [20].

Обидва герої цього твору помітно психічно хворі, виявляють достатньо чіткі риси десоціалізованих осіб (див. детальніше про такі вияви в аспекті лексичного наповнення мовлення в: [6]). Нижче зосередимося на виявленні лінгвальних засобів, які засвідчують душевну хворобу Митра і Напуди та дають підстави можливої атрибуції цієї хвороби, яка важлива в художньому творі не сама по собі, а як чинник формування його комунікативних смислів і, ширше, творчої манери І. Франка цього періоду, його задуму синтетичного художнього зображення соціального і психологічного в людині.

Цілком зрозуміло, що дієгетичний наратор оповідання – маленький хлопчик Івась – за своїм ментальним розвитком ще не здатен глибоко проникати в глибинні причини того, що відбувається в психологічних хащах чужих душ, а тому в його оповіді переважають пропущені крізь дитяче сприйняття переважно зовнішні образи і враження. Однак перед нами не звичайний спостерігач подій, що відбуваються в селі, а досить тонкий психолог, який у деталях зовнішності, фізичної та комунікативної поведінки людей помічає щось більше, ніж просто обличчя, вираз очей, манеру спілкування і т. ін. А бачить він значно глибше, ніж його дорослі односельчани і друзі, оскільки, як Маленький принц Антуана де Сент-Екзюпері “бачить серцем”. І з бігом часу формується в його творчій уяві психологічний і соціальний портрет цих двох знедолених людей із травмованими душами.

Міру акцентованості Митра, зародження душевної хвороби можна відтворити за трьома аспектами оповіді Івася: портретом, фізичною та комунікативною поведінкою; Напуди – лише портретом і незначними елементами фізичної поведінки, які згадує вже дорослий наратор. Саме ці аспекти художнього зображення дають змогу характеризувати обох героїв твору як obsесивно-компульсивних особистостей, що перебувають у глибокій депресії, стані аутизму з досить виразними рисами глибокої параної у Напуди і параної, що зароджується у Митра.

Оскільки Митро постійний (і особливий) учасник дитячих ігор, його образ змальований значно детальніше, ніж його тітки Напуди, яку Івась бачить лише здалеку. Малий Івась підкреслює фізичну несхожість Митра на інших дітей:

“... сама постава, вдача і лице Митра, все те надавало йому якусь дивну ціху, відрубну від інших сільських дітей” [20, т. 15, с. 98].

Це несхожість фізична: *“малий, підсадкуватий, чорний на лиці”, з “великими витріщеними очима без блиску і живості”* [20, т. 15, с. 98]. Вираз очей особливо вражав оповідача: Митро *“дивився на нас своїми чорними, немов скляними очима”* [20, т. 15, с. 98], і цей погляд оцінювався Івасем як *“дивний і невимовний”* [20, т. 15, с. 102], від якого ставало *“страшно, страшніше, ніж від його казки”* [20, т. 15, с. 103]. Психологи зазначають, що погляд, який можна охарактеризувати як “непорушний”, “важкий”, “скляний”, “без зміни блиску”, – один із важливих симптомів низки складних психічних порушень, серед яких називають obsесивний стан, депресію, аутизм, параною (див., наприклад: [12; 17, с. 198; 18, с. 126; 21]).

Рухи та інші фізичні дії Митра сприймаються й оцінюються наратором як *“силувані”*: він *“бігав поряд з іншими немов з мусу”* [20, т. 15, с. 98]; як учасник дитячих ігор не отримує радості від цієї автоматичної участі в дитячих забавах, не виявляє жодної ініціативи:

“що робили інші, те й він” [20, т. 15, с. 98]; *“по всьому видно було, що наші забави не дуже бавлять його”* [20, т. 15, с. 98]; *“В усій його вдачі й бесіді було щось повільне, забудькувате, він усе виглядав мов прибитий і сонний...”*; *“... всюди держався якомсь збоку, немов знав і чув сам, що він тут не свій, що тут нерадо приймають його”* [20, т. 15, с. 98].

Окрім того, помітна його надзвичайна прив’язаність і залежність від тітки Напуди, його упертість та зягатисть у відстоюванні її інтересів і навіть життя. Усі ці риси притаманні

обсесивно-компульсивним особистостям із виразною схильністю до “непорушної ідеї” (В. Руднев) паранояльного характеру, на яку накладається почуття відчуженості від світу людей. Це почуття відірваності від інтересів інших, достатньо помітної десоціалізації, поглиблюється відчуттям своєї “інакшості”; зі слів Івася однолітки Митра “чули якесь потаємне обридження за те, що він був байстрюк, а його мати служила у жидів...” [20, т. 15, с. 98]. Усе це поглиблює симптоми аутизму підлітка.

Іван Франко вустами малого Івася майстерно зобразив ознаки невинного наближення хвороби, невідворотний рух психіки Митра в глибини страшної “непорушної ідеї”. Це особливо виявляється в “страшних казках” Митра, які магічно впливають на малолітніх слухачів. Оповідаючи “рівним та холодним, глухим та неприємним голосом” [20, т. 15, с. 98], дивним “поважним тоном” “понури історії” [20, т. 15, с. 98] Митро “немов оживав” [20, т. 15, с. 98], почувавши себе, так би мовити, володарем якщо не душ, то принаймні уваги однолітків. У такі моменти завжди тихий та покірний Митро дозволяє собі навіть командувати слухачами:

– Тихо! – відповідає холодно Митро. – Сідайте довкола, щось вам покажу [20, т. 15, с. 99].

Про що ж розповідає Митро таким незвичним для побутового спілкування і, безумовно, семіотично значущим голосом і тоном? Які глибини його психіки відкриваються у тих “страшних і понурих казках”, відверто хворобливому їх змісті? За спостереженнями Івася як дієгететичного оповідача про ті події казки Митра були

“такі страшні та понури, що не раз не один менший слухач, слухає його, мов причарований, і ні з сього ні з того розплачеться”; “морозили нам кров у жилах, ми блідли, дрижали і не сміли рушитися” [20, т. 15, с. 98–99].

Аналіз одного з оповідань Митра, про яке розповідає Івась, засвідчує, що в ньому домінує ключове слово-концепт КРОВ, за яким стоїть мегаконцепт СМЕРТЬ: “вже нема моїх синів”: “сини порубані, закопані” [20, т. 15, с. 99]. Змістова частина казки Митра супроводжувалася незрозумілими слухачам якимись “магічними”, окультними діями з перетворення слини “оповідача-мага” і соку “песького молока” в рідину, що кольором нагадувала кров. Таємничості оповіді додають слова і вирази з семантикою суцільної неозначеності: “щось буде зле”, з-під моста співає щось”, “йому (королю) здається” [20, т. 15, с. 99–100]. Природно, що моторошний сюжет казки, поєднаний із “магічними” діями Митра, фактично паралізують уяву слухачів: їх “проїняло морозом” [20, т. 15, с. 100]. Психологи, зокрема психосемантики, зазначають, що акцентовані особистості з достатньо вираженими ознаками параної як правило виявляють схильність до магії та містики (див., наприклад: [16]).

Важливою для психодіагностики особистості Митра варто визнати формально-семантичні ознаки вербального втілення його оповіді. У ній помітно домінують конотативні оцінні мовленнєві акти, втілені у формально (лише формально) складні речення, зв’язок між елементами яких є найпростіший: вони поєднані інтонаційно та сполучниками сурядності *і*, *а*. При цьому домінує сполучник *а*, що має дискурсивний характер простого слідування елементів мовного коду. Мовленнєві акти, що формують оповідь, також переважно поєднуються інтонаційно та сполучником *а*:

А кріль поїхав на війну, а сини були маленькі ще, а при них лишилася лиха мачуха. А кріль каже до неї... А як той кріль поїхав на війну, то був там три роки, а як прийшлося вертати ... А кріль став та й каже ... [20, т. 15, с. 99].

Така структура мовленнєвих актів, пов'язана із функціонуванням півкуль головного мозку людини, – помітна риса примітивного мислення, негнучкості ментальних процесів, можливого розвитку депресивного стану (див. про це детальніше: [6, с. 98; 21]).

Молодий наратор Івась позбавлений можливості безпосереднього контакту з тіткою Митра Напудою, а тому її образ постає значно менш деталізованим, однак достатньо виразним в аспекті психоментальної організації. Спостережливий юнак згадує її як низьку, з чорним циганським обличчям [20, т. 15, с. 100]; вона завжди “понура, гризька, розтріпана, нечесана та немита” [20, т. 15, с. 97], “мовчазлива, ... мов сонна” [20, т. 15, с. 100]. Наратор згадує, що ніхто її не бачив веселою і говіркою [20, т. 15, с. 100], а голос вона мала “хрипливий, немов гробовий” [20, т. 15, с. 100]; рухи в неї були “ліниві” [20, т. 15, с. 100]; ходила вона в “грубому й брудному” одязі [20, т. 15, с. 101]. Важливими для психоментальної характеристики героїні є такі підмічені Івасем особливості, як “низьке чоло” і “великі мутні очі”, як і в племінника Митра [20, т. 15, с. 100], схильність до магічних ритуалів, розповідей містичних історій та значний психоенергетичний вплив на племінника. Це типові ознаки затемненої свідомості, глибокої параної, яка, враховуючи сцену її затримання й арешту, супроводжується параноїальним маренням.

Ця молода дівчина “літ несповна сімнадцяти” [20, т. 15, с. 100] соціально, психологічно і духовно ізольована від інших людей; у селі не знають звідки вона, її сестра й племінник взялися, навіть не знають її імені, прозиваючи поміж собою страшним словом *Напуда*. І те, що вона душить і закопує шойно народжену дитину, – абсолютно “природний” вчинок людини з нерозвиненою душею, вилученою із нормального соціального середовища; людини, що перебуває в “сірому мороці” існування, а не повноцінного психосоціального життя в колективі. І так щемливо звучать слова уже дорослого наратора, в пам'яті якого “*виринули їх мученицькі, давно забуті лиця*” [20, т. 15, с. 108]:

“Ось вони, ті парії людської громади, ті без вини винуваті! І вони живуть, мучаться весь вік, без ясных споминів і без всяких надій, мов ті подорожні, що вийшли в дорогу в мрячний день і йдуть тою мрякою всю дорогу. Вони минають зелені луга, цвітучі левади, плодючі сади і многолюдні села, минають тисячі красот і радощів і не бачать нічого, – бачать лише сіру мряку, сірі стовбури дерев та сірі непривітні лиця” [20, т. 15, с. 108–109].

Отже, ще до виходу в світ праць класиків психоаналітичного напрямку і, звичайно, задовго до сучасних інструментальних методів досліджень змінених станів свідомості Іван Франко зумів художніми засобами тонко і глибоко “діагностувати” зміни і катастрофи в духовному світі низки героїв своїх творів, тісно пов'язавши їх зі соціальними чинниками, які часто ставали причинами цих психічних зламів. Як зазначала

Ніна Зборовська, Іван Франко окреслив такі проблеми співвідношення свідомих і несвідомих процесів як творчості митця, так і його героїв, які пізніше будуть порушені у фройдівському психоаналізі [3, с. 321], стануть багатим матеріалом для дослідження патології психічних станів, “потьмареної” психіки та психопатологій особистості [4, с. 8]. Зосередившись в аналізованому оповіданні перш за все на зовнішніх проявах душевної хвороби (зовнішність героя, його фізична та комунікативна поведінка), Іван Франко уникнув поверхового моралізаторства, залишивши читачеві можливість самому виявити, домислити ті соціальні чинники, які лежали в основі глибинних душевних і духовних зламів, занурюючи людину в “сірий морок” деперсоналізації, депресії, аутизму, роблячи з неї “пропащу силу”.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Голод Р.* Натуралізм у структурі художнього методу Івана Франка // Українське літературознавство. 1996. Вип. 62. С. 75–83.
2. *Денисюк І.* Розвиток української малої прози XIX – початку XX ст. Львів: Вид-во ЛДУ ім. Івана Франка, 1999. 336 с.
3. *Зборовська Н. В.* Психологізм та літературознавство: посібник. Київ: “Академія”, 2003. 392 с.
4. *Каневська Л.* Психологізм романів І. Франка сер. 80-х – 90-х рр.: автореф дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2004 16 с.
5. *Лівицька І.* “В лабіринтах людської душі” (історія дослідження художнього психологізму української літератури) // Літературознавчі обрії. Праці молодих учених. Київ, 2010. Вип. 17. С. 54–60.
6. *Микиртумов Б. Е.* Лексика психопатології. Санкт-Петербург: Изд-во “Речь”, 2004. 200 с.
7. *Назарук О. М.* Особливості підходів вивчення життєвого простору особистості та її досвіду // Актуальні проблеми психології. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. Т. 7: Екологічна психологія. Вип. 24. С. 191–199.
8. *Панченко В.* Урок літератури: книга для вчителя. Кіровоград, 2000. 200 с.
9. *Петренко В. Ф.* Введение в экспериментальную психосемантику: исследование форм репрезентации в обыденном сознании. Москва: Изд-во МГУ, 1983. 176 с.
10. *Петренко В. Ф.* Психосемантика сознания. Москва: Изд-во МГУ, 1988. 208 с.
11. *Петренко В. Ф.* Основы психосемантики. Москва: Изд-во МГУ, 1997. 400 с.
12. Признаки и симптомы депрессии // Вестник психологии. Москва, 1999. № 6. С. 29–39.
13. *Руднев В.* Шизофренический дискурс // Логос. 1999. № 3–4. С. 37–44.
14. *Руднев В. П.* Прочь от реальности: Исследования по философии текста. II. Москва: Гнозис, 2000. 436 с.
15. *Руднев В. П.* Характеры и расстройства личности. Патография и метапсихология. Москва: Независимая фирма “Класс”, 2002. 272 с. (Библиотека психологии и психотерапии, вып. 102).
16. *Руднев В.* Философия языка и семиотика безумия. Избранные работы. Москва: Издательский дом “Территория будущего”, 2007. 528 с.
17. *Скрипник Т. В.* Феноменологія аутизму: монографія. Київ: “Фенікс”, 2010. 368 с.
18. *Стивак Д. Л.* Измененные состояния сознания: психология и лингвистика. Санкт-Петербург: “Ювента”, 2000. 296 с.

19. Федунь О. Психологічно-соціальний аспект у малій прозі Івана Франка // Українське літературознавство. 2006. Вип. 68. С. 64–70.
20. Франко І. Микитичів дуб // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ: Наукова думка, 1978. Т. 15. С. 96–109.
21. Холмогорова А. Б., Довженко Г. В., Гаранян Н. Г. Что нужно знать о депрессии. URL: www.pobedich.ru/main/depress?id=1

REFERENCES

1. Holod, R. (1996). Naturalizm u strukturi khudozhnogo metodu Ivana Franka. *Ukrainske literaturoznavstvo*, vyp. 62, 75–83.
2. Denysiuk, I. (1999). *Rozvytok ukraïnskoi maloi prozy XIX – pochatku XX st.* Lviv: Vyd-vo LDU im. Ivana Franka.
3. Zborovska, N. V. (2003). *Psykhologizm ta literaturoznavstvo: posibnyk*. Kyiv: Akademiia.
4. Kanevska, L. (2004). *Psykhologizm romaniv I. Franka ser. 80-kh – 90-kh rr.: avtoref dys. ... kand. filol. nauk*. Kyiv.
5. Livytska, I. (2010). “V labiryntakh liudskoi dushi” (istoriia doslidzhennia khudozhnogo psykhologizmu ukraïnskoi literatury). In: *Literaturoznavchi obrii. Pratsi molodykh uchenykh*. Kyiv, vyp. 17, 54–60.
6. Mykyrtumov, B. E. (2004). *Leksyka psykhopatolohyy*. Sankt-Peterburg: Rech.
7. Nazaruk, O. M. (2010). Osoblyvosti pidkhodiv vyvchennia zhyttievoho prostoru osobystosti ta yii dosvidu. In: *Aktualni problemy psykhologii*. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, t. 7: Ekolohichna psykhologhiia, vyp. 24, 191–199.
8. Panchenko, V. (2000). *Urok literatury: knyha dlia vchytelia*. Kirovohrad.
9. Petrenko, V. F. (1983). *Vvedeniye v eksperymentalnuu psykhosemantyku: yssledovanye form reprezentatsyy v obydennom soznanyu*. Moskva: Yzd-vo MHU.
10. Petrenko, V. F. (1988). *Psykhosemantyka soznanyia*. Moskva: Yzd-vo MHU.
11. Petrenko, V. F. (1997). *Osnovy psykhosemantyky*. Moskva: Yzd-vo MHU.
12. Pryznaky y symptomy depressyy. (1999). *Vestnyk psykhologii*. Moskva, № 6, 29–39.
13. Rudnev, V. (1999). Shyzofrenycheskyi dyskurs. *Lohos*, № 3–4, 37–44.
14. Rudnev, V. P. (2000). *Proch ot realnosti: Yssledovanyia po fylosofyy teksta. II*. Moskva: Hnozys.
15. Rudnev, V. P. (2002). *Kharaktery y rasstroistva lychnosti. Patohrafiya y metapsykhologhiia*. Moskva: Nezavysyamaia firma “Klass”. (Byblyoteka psykhologii y psykhoterapiu, vyp. 102).
16. Rudnev, V. (2007). *Fylosofiya yazyka y semyotyka bezumyia. Yzbrannyye raboty*. Moskva: Yzdatelskyi dom “Terrytoryia budushcheho”.
17. Skrypnyk, T. V. (2010). *Fenomenolohiia autyzmu*. Kyiv: “Feniks”.
18. Spvak, D. L. (2000). *Yzmenennyye sostoianyya soznanyia: psykhologhiia y lynchvystyka*. Sankt-Peterburg: “Iuventa”.
19. Fedun, O. (2006). Psykhologichno-sotsialnyi aspekt u malii prozi Ivana Franka. *Ukrainske literaturoznavstvo*, vyp. 68, 64–70.
20. Franko, I. (1978). Mykytychiv dub. In: *Zibrannia tvoriv: u 50 t.* Kyiv: Naukova dumka, t. 15, 96–109.
21. Kholmohorova, A. B., Dovzhenko, H. V., Haranian, N. H. Chto nuzhno znat o depressyy. Retrieved from www.pobedich.ru/main/depress?id=1

*Стаття надійшла до редколегії
Прийнята до друку*

IVAN FRANKO'S SHORT STORY "MYKYTYCH'S OAK TREE": AN ATTEMPT OF A PSYCHOSEMANTIC ANALYSIS OF HEROES' IMAGES

Florii BATSEVYCH

*Ivan Franko National University of Lviv,
Department of General Linguistics,
1 Universytetska St., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: florij@in.lviv.ua*

Researching individual spaces of meanings, processes of categorization, stereotypization, formation and functioning of personal senses in various aspects, modern psychosemantics operates a number of methods, methodologies and approaches, among which narrative analysis is of utmost importance. Various social discourses, collective and individual narratives embody both unique and specific communicative senses, which mediate and determine how a person perceives and categorizes the world. Basing on the principles of psychosemantics and linguistics of changed states of consciousness and taking into account Vadym Rudnev's conception, which claims that "it is the text that is ill but not the person who generates it" (in a broad semiotic sense of the word "text"), the article presents the analysis of two heroes' images from I. Franko's short story "Mykytych's Oak Tree" – boy Mytro and his aunt Napuda. The story was written at the time of Franko's deep involvement into the understanding of the correlation between the human psych and his social nature. The diegetic narrator, a teen, depicts Mytro's appearance, physical and communicative behaviour; it proves the fact of the hero's depression and genesis of autism and paranoia. Napuda's appearance and physical behaviour allow claiming that she is seriously ill with paranoia. Due to different life circumstances, both heroes are presented as clearly dissociated and depersonalized people. We conclude that paying attention mostly to the external expression of a mental disorder in these stories (the heroes' appearance, their physical and communicative behaviour), Ivan Franko avoided superficial moralizing, allowing the readers to detect and imagine those social reasons that motivate deep mental and spiritual breaks of heroes who immerse into "grey gloom" of depersonalization, depression and autism, turning them into "wasted power".

Keywords: psychosemantics, psychosemantic analysis, linguistics of changed states of consciousness, depression, autism, paranoia.